

CÜMLENİN ÖĞELERİ

CÜMLE

Bir duyguyu, bir düşünceyi veya bir olayı dile getiren sözcük veya sözcük gurubuna "cümle" denir. Cümlenin oluşturulabilmesi için yargı bildiren bir çekimli fiil ya da ek eylemle çekimlenmiş bir isim gereklidir. Yargı bildirmeyen bir söz topluluğu cümle değildir.

CÜMLENİN ÖĞELERİ

TEMEL ÖĞELER

YARDIMCI ÖĞELER

YÜKLEM

NESNE

Cümlede yardı bildiren öğedir. Yüklem kip ve kişi ekiyle çekimlenmiş bir eylem ya da ek eylem almış isim soylu bir sözcük olabilir.

Cümlede yüklem bildirdiği işten etkilenen öğedir. İkiye ayrılır.

Belirtili nesne: Belirtme hali eki (-i) almış nesnelere.

Aşık Veysel, türkülerini içten söylemiştir.
Özne Belirtili nesne Yüklem

- **Neyi** içten söylemiştir?

-Türkülerini. (**Belirtili Nesne**)

Belirtisiz nesne: Belirtme hali eki almamış olan, yani yalın halde bulunan nesnelere. "**Ne**" sorusu sorularak bulunur.(Özneye karıştırılmamalıdır. Özne işi yapan, nesne işten etkilenendir.)

Yarınki maça **bilet** aldık.

-**Ne** aldık?

-Bilet(**Belirtisiz Nesne**)

"Nasreddin Hoca'nın fıkralarını çok **seviyoruz**."

Cümlesinde kip ve kişi eki almış tek çekimli eylem "**seviyoruz**" sözcüğüdür. O halde cümlenin yüklemi bu sözcüktür.

Keloğlan bir masal **kahramanımızdır**." Cümlesinde ise ek eylem olarak yüklem olmuş bir isim vardır. Bu sözcük "**kahramanımızdır**" sözcüğüdür.

Not: Cümlenin diğer öğeleri, yükleme sorulan sorularla bulunur.

DOLAYLI TÜMLEÇ

Yüklemde bildirilen işin yöneldiği, bulunduğu, ayrıldığı yeri veya yönü bildiren öğedir. Yükleme sorulan "**neye,neyde, neyden, nereye, nerede, nereden, kime, kimde, kimden**" sorularından uygun olanın sorulmasıyla bulunur.

Karagöz oyunu televizyonda gösteriliyor.
Özne Dolaylı Tümleç Yüklem

-**Nerede** gösteriliyor?

-Televizyonda gösteriliyor.(**Dolaylı Tümleç**)

ÖZNE

Fiil Cümlelerinde eylemin bildirdiği işi yapan ya da işten etkilenen, isim cümlelerinde yargıya konu olan öğedir. Cümlede özneyi bulmak için yükleme "**ne, kim**" soruları sorulur. Alınan cevap **özne** ögesidir.

"**Mevlana**, mesnevinin yazarıdır."

-Mesnevinin yazarı kimdir?

-Mevlana (**Özne**)

"**Dede Korkut Hikâyeleri** çok eğlencelidir."

-Ne eğlencelidir?

-Dede Korkut Hikâyeleri.(**Özne**)

Bazen özneler cümlede açıkça gözükmez. Bu durumda özneyi yüklemdeki kişi ekinden anlarız. Bu tür öznelere **gizli özne** denir.

"Dün okulda seni göremedim." Kim göremedi? (**Ben - Gizli özne**)

ZARF TÜMLECİ

Yüklemde bildirilen eylemin zamanını, durumunu, yönünü, miktarını, niteliğini belirten öğedir. Yükleme "**Nasıl? , Niçin? Ne zaman? , Neden? , Ne kadar? Ne şekilde? , Nereye?**" sorularından uygun olanı sorulur.

Serife Bacı Kurtuluş savaşı sırasında donarak şehit olmuş.
Özne Zarf Tümleci Zarf Tümleci Yüklem

-**Ne zaman** şehit olmuş?

-Kurtuluş Savaşı sırasında.(**Zarf Tümleci**)

-**Nasıl** şehit olmuş?

-Donarak.(**Zarf Tümleci**)

Yer yön bildiren kelimeler (aşağı, yukarı, içeri, dışarı, ileri, geri) -e, -de, -den hal eklerini aldıklarında **Dolaylı Tümleç**, yalın olarak kullanıldıklarında **Zarf Tümleci** olurlar.

Herkes **dışarı** çıktı. Herkes **dışarıya** çıktı.
Zarf Tümleci Dolaylı Tümleç

AMAN DİKKAT!

*Cümlenin öğelerini bulurken **önce yüklem, sonra özne, sonra nesne ve sonra tümleçler** bulunur.

*Ögeler bulunurken **tamlamalar, ikilemeler, atasözleri ve deyimler** bütün olarak alınırlar; **bölünmezler**.

*Yüklem her zaman sonda olmayabilir.

Yusuf ADAR
Türkçe Öğretmeni